

1916 szept. 15

*Vajda-Voevod Sándor o. gy. képviselő cikke a monarchia románjainak
Románia hadba lépésével kapcsolatos álláspontjáról¹*

Románia hadüzenete a legfájóbban lepte meg monarchiánk románjait. Ők a legvégsőkig remélték, hogy Bukarestben végül döntő lesz a jobb belátás és a királyság jól felfogott politikai és gazdasági érdekei, és Románia a mi oldalunkon fog a háborúba belépni, vagy megőrzi lojális semlegességét.

Miután éppúgy ismerem a magyarországi román nemzeti pártbeli bizottsági kollégáim politikai felfogását, érzelmeit és nézeteit, mint a széles néprétegekben és mindkét egyház képviselőinél uralkodókat, így biztos vagyok benne, hogy nemcsak a magam, hanem az ő gondolataikat is tolmácsolom, midőn az „Österreichische Rundschau” szerkesztősége kívánságának eleget téve népünknek a jelenlegi krízisben tanúsított magatartásáról írok. ...

A háború előtt csak arra a körülményre mutathattunk rá, hogy soha, a legkevésbé sem ingott meg sem a dinasztia iránti hűségünk, sem hazafiságunk. Annak a lehetőségét, hogy tettekkkel adjunk pozitív bizonyítékot, a háború adta meg nekünk. ...

... Minden hadszíntéren kitűntek bátorságukkal a többségükben románokból álló ezredek is, a Breszt-Litovszk elleni rohamnál és Baranovicsinél,² éppígy Szerbiában és az olasz fronton. Sajtónk naponta büszkén jegyezhetette fel azoknak a románoknak a nevét, akiket bátorságukért kitüntettek. Különösen kitüntette 1915-ben Vilmos császár az 50. gyalogezredet, amelynek zászlaját már a régebbi időkben ékesítette Őfelsége egy nagy aranyéremmel „Állhatatos kitartásért a felesküdt hűségben” felirattal — ami egyedülálló e nemben a hadseregben. Nyíltan elismerték azonban a politikai tényezők is katonáink bátorságát és kötelességtudását éppúgy, mint szüleik és nővéreik hazafiságát. Tisza gróf többször megragadta az alkalmat, hogy dicsérje a románok bravúrját a hadszíntéren és az otthonmaradottak hűségét az államhoz. Apponyi gróf a magyar országgyűlés f. hó 5-i ülésén pártja nevében is szintén köszönő szóval vezette be szónoklatát a magyarországi románsághoz intézve, amelynek álláspontját Románia hadüzenetére vonatkozóan dr. Pop Cs. István képviselőtársam ékesszólón fejezte ki. Csak hevenyészve akarom megemlíteni a román vezetők hazafias nyilatkozatait az egyes megyékben, az azonos érzelmekkel telt pásztorlevelet Aradról Papp és Karánsebesről dr. Cristea görögkeleti román püspökök részéről, a hazaszeretet megnyilvánulásait a szamosújvári görög katolikus püspöki káptalan és a balászfalvi érsekség, valamint Nagyváradról dr. Radu püspök részéről, továbbá az ausztriai románok hivatott képviselőit. Éppígy törhetetlenül hű maradt múltjához a háború kezdetétől fogva a román nép vezetőivel együtt Bukovinában és Magyarországon. ...

Valóban nagy az elégtétel, amit minden magyar és osztrák román érez népünk kifogástalanul hazafias és dinasztikus magatartása láttán. Hiszen mindig igen fájdalmasan éreztük meg, ha dinasztikus hűségünket és hazafiságunkat kétségbe vonták. És amit semmilyen tiltakozásunk sem tudott bizonyítani, azt immár bizonyítják népünk tettei! A féregrágt a gyümölcsöt az egészséges fa lerázza, mielőtt megéri. Így hullottak le mindjárt a világháború elején román népünk egészséges törzséről mindazok az elemek, akiknek az állam iránti és dinasztikus hűsége nem állta ki a tűzpróbát.

A monarchia románjait nem érintették meg az irredenta áramlatok, mert a népben éppúgy, mint az értelmiségben mélyen meggyökeredzett a tudat, hogy a Habsburgoknak köszönhetjük kultúránkat és fejlődésünket, s nem kevésbé az a meggyőződés, hogy a magyarok és románok közötti politikai harcot csak testvérviszály jellegűnek szabad tekinteni, annál is inkább, mert a mindkét népet legin-

¹ A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Österreich-Ungarns Rumänen — Ausztria-Magyarország románjai.* — Österreichische Rundschau 1916. szept. 15; II/6. sz. 246–248. l.

² Az eredetiben: Boranovici.

kább megsemmisítéssel fenyegető orosz veszély idején most és a jövőben a közös létérdekek sorskötelékei egybeforrasztják őket.

E meggyőződés folytán nem is mulasztották el a románoknak éppen a legbelátóbb és -energiusabb vezetői Magyarországon és Bukovinában, hogy erejük szerint minden lehető megtegyenek a bukaresti hangulat oly irányú befolyásolására, hogy Románia a Központi Hatalmak oldalán fogjon fegyvert, vagy legalábbis megőrizze a lojális semlegességet velünk szemben. Ez persze sajnos hiábavaló volt. Semmi sem ingathatja meg azonban hitünket, hogy éppen Románia jövője érdekében nem a Habsburg-monarchia megsemmisítése, hanem annak hatalmas megerősödése és a királyságnak hozzá való szoros csatlakozása volna fontos. Mert Románia, ha nincs hátában ez az erős monarchia, nem volna képes elkerülni a sorsot, hogy örökre ki legyen szolgáltatva Oroszország kényének-kedvének és önkényének.

E meggyőződéshez híven népünk jó és egészséges elemei őrhelyükön maradtak otthon, és eleiktől örökölt hagyományaik immár annál tisztábban sugároznak. És felemelő számunkra, monarchiabeli románok számára, ha ezekben az oly nehéz időkben éppen magyar részről is, a régi harcok ellenére igazságosan ítélik meg népünkről. Egy neves magyar költő nemrégiben foglalkozott „Vérszerződés” című drámai művében a két nép közötti egyetértés témájával a közösen kötött vérszerződés és [közös] harcaink alapján.³ Jászi Oszkár, az ismert szociológus, megragadóan szép, mélyen átértett cikket szentelt most a „Világ”-ban a román nép hazafiságának Magyarországon és Erdélyben. A veszélyeztetett területek lakosságának megnyugtatóra javasolja, hogy alkossanak az egyes községekben az ott lakó nemzetiségek tagjaiból bizottságokat. Mivel a románság nemcsak a pártközi békét őrzi meg, hanem a háborúban is hősiesen megállja helyét, és otthon minden erejét megfeszítve teljesítette hazafias kötelességét, Jászi azt követeli, hogy magyar részről is jogosan, helyesen és testvériesen ítélik meg róla és bánjanak vele, főleg méltányolva mostani nehéz helyzetüket és lelki konfliktusukat.⁴ Mindaz, amit a monarchia románjai e háború alatt szóval és tettel hazaszeretet és dinasztikus hűség terén tettek, éppúgy, mint mindaz, ami magyar részről e tények elismerésül és méltánylására kifejezésre jutott — amint Tisza gróf a háború kezdetén éppoly találóan, mint lapidárisan jellemezte —, „értékes gránitköve lesz a kölcsönös közeledésnek a háború után”.

A Monarchia minden népe bebizonyította a világháború folyamán, hogy a békeidők belső harcai nem voltak képesek megbénítani kifelé megnyilvánuló tetterős szolidaritásukat. Mindnyájan teljességgel megfeleltek hazafias és a dinasztia iránti kötelességüknek. A román nép Magyarországon és Ausztriában büszkén tarthat igényt helyére Monarchiánk népközösségében. A mai generáció semmiben sem alábbvaló őseinél.

---

³ Galambos János: Vérszerződés. Hét színbe foglalt dráma a nagy háborúból. Kolozsvár 1915, Gombos F. Lyceum-könyvnyomda. 155 l.

⁴ „Mozduljon meg a nemes Erdély legjobb, leghumánusabb, legpallérozottabb magyar kultúrája, az, mely a Bethlenek és Rákócziak alatt az üldözött románságnak szabad egyházi és művelődési lehetőségeket adott” — javasolja említett vezércikkében Jászi —, „s testvéri egyetértésben a románság és szászság vezetőivel — természetesen elsősorban a magyarországi román nemzeti komitéval [a szerző saját kiemelése; a szerk.] — közös szervezet létesítsenek Erdély belső védelmére, a lelkek nyugalmanak, a kölcsönös bizalomnak, a szolidáris munkának és küzdelemnek fenntartására.” (Jászi Oszkár: *Sorsdöntő idők*. — Világ 1916. aug. 29; 240. sz. 1–2. l.)